

Information om Ålandsbanken och dess värdepapperstjänster

Information om Ålandsbanken Abp

Ålandsbanken Abp har tillstånd att såsom inlåningsbank bedriva kreditinstitutsverksamhet i enlighet med kreditinstitutslagen (610/2014) och hypoteksbanksverksamhet i enlighet med lagen om hypoteksbanksverksamhet (688/2010) samt att tillhandahålla investeringstjänster och sidotjänster i enlighet med lagen om investeringstjänster (747/2012). Ålandsbanken Abp är också registrerad som försäkringsförmedlare hos Finansinspektionen enligt lagen om försäkringsdistribution (234/2018).

Kontaktuppgifter

Ålandsbanken Abp, på engelska Bank of Åland Plc, (nedan Ålandsbanken)

Nygatan 2, PB 3, AX-22101 Mariehamn.

FO-nummer: 0145019-3.

Hemort är Mariehamn.

Telefon: +358 (0) 204 29 011 (växel)

Telefon: +358 (0) 204 292 910 (Kundservice)

Telefax: +358 (0) 204 291 228

Webbsidor: www.alandsbanken.fi

E-post: info@alandsbanken.fi

Tillsyn

Ålandsbanken står under tillsyn av Finansinspektionen, Snellmansgatan 6, PB 103, 00101 Helsingfors, www.finansinspektionen.fi

Språk

Ålandsbanken tillhandahåller service och dokumentation på svenska och finska. Båda språkversionerna har samma status om inte annat anges.

Kommunikation mellan bank och kund

Kommunikationen sker via Ålandsbankens webbsidor, brev, e-post, fax, Internetkontoret, Mobilbanken, kundmöten och telefon. Vid sändande och mottagande av order används i regel Internetkontoret, kundmöten och telefon.

Telefonsamtal mellan Ålandsbanken och kund bandas och kommunikation bevaras. Bandade samtal och annan bevarad kommunikation med kunden finns från och med den 3 januari 2018 tillgängliga på begäran under en period på fem år och, om den behöriga myndigheten begär det, under en period på upp till sju år.

Värdepapperstjänster

Ålandsbanken tillhandahåller kapitalförvaltning, icke-oberoende investeringsrådgivning, utförande av order i finansiella instrument, vidarebefordran av order i finansiella instrument samt sidotjänster som avses i lagen om investeringstjänster.

Diskretionär kapitalförvaltning

Före ingående av avtal om diskretionär kapitalförvaltning kommer Ålandsbanken att begära information om kundens kunskap och erfarenhet gällande placeringar, investeringsmål, riskprofil och finansiella situation. Den bedömning Ålandsbanken gör på basis av kundens svar kallas lämplighetsbedömning eller behovsanalys och bedömningen görs för att kunna anpassa portföljen efter kundens behov. Om Ålandsbanken inte får den begärda informationen från kunden, får Ålandsbanken inte tillhandahålla diskretionär kapitalförvaltning. Informationen används även till att bedöma om kunden tillhör målgruppen för de instrument vilka ingår i kundens portfölj.

Ålandsbanken kan i vissa fall lägga ut förvaltningen av delar av eller hela portföljer till andra bolag inom koncernen.

Närmare information om Ålandsbankens kapitalförvaltningstjänst finns i avtalet om diskretionär kapitalförvaltning inklusive dess bilagor.

Icke-oberoende investeringsrådgivning

Ålandsbanken tillhandahåller icke-oberoende investeringsrådgivning. Ålandsbanken kallar inte sin rådgivning för oberoende rådgivning eftersom Ålandsbanken vill förbehålla sig möjligheten att rekommendera Ålandsbanken Fondbolag Ab:s fonder när det är lämpligt med tanke på kundens omständigheter. Ålandsbanken kan i vissa fall ta emot incitament från produkt-

leverantörer vid tillhandahållande av icke-oberoende rådgivning. Ålandsbanken lämnar både förhands- och efterhandsinformation till kunden om eventuella incitament som ges eller tas emot i samband med kundens placeringar.

Innan Ålandsbanken tillhandahåller investeringsrådgivning kommer Ålandsbanken att begära information om kundens kunskap och erfarenhet gällande placeringar, investeringsmål, riskprofil och finansiella situation. Utgående från kundens svar utför Ålandsbanken en lämplighetsbedömning. Bedömningen görs för att investeringsråden ska anpassas efter kundens behov. Informationen som kunden lämnar används också till att bedöma att kunden tillhör målgruppen för de instrument som rekommenderas. Om Ålandsbanken inte får den begärda informationen från kunden, får Ålandsbanken inte tillhandahålla investeringsrådgivning.

Ålandsbanken förbinder sig inte att tillhandahålla en regelbunden bedömning av lämpligheten hos de finansiella instrument som rekommenderats kunden vid investeringsrådgivning. Ålandsbanken erbjuder istället sina Private Banking- och Premium Banking-kunder ett årligt möte med sin rådgivare för en genomgång av kundens situation och placeringar.

Urval av finansiella instrument

Premium Banking-kunder tillhandahålls icke-oberoende rådgivning gällande ett urval placeringsfonder som förvaltas av Ålandsbanken Fondbolag Ab som är ett dotterbolag till Ålandsbanken.

Private Banking-kunder tillhandahålls icke-oberoende rådgivning gällande ett brett urval av olika typer av finansiella instrument där det kan ingå placeringsfonder som förvaltas av Ålandsbanken Fondbolag Ab, placeringsfonder förvaltade av förvaltare utan anknytning till Ålandsbanken, noterade aktier och depåbevis, skuldinstrument, börshandlade instrument (exempelvis ETF, ETN), standardiserade derivat (exempelvis aktie- och indexderivat), warrant och certifikat.

Ekonomiska förbindelser kan föreligga mellan Ålandsbanken och enheter som tillhandahåller ovan nämnda finansiella instrument.

Icke-oberoende investeringsrådgivning som tillhandahålls Ålandsbankens Private Banking-kunder baserar sig på en analys som görs utifrån ett urval av olika instrumenttyper, geografiska områden, sektorer och risknivåer.

Ålandsbanken erbjuder ett brett utbud av externa fonder och ETF:er. På Ålandsbankens lista över särskilt utvalda fonder återfinns de fonder som bedöms som de främsta i varje enskild sökning, efter att ha genomgått och godkänts enligt en strukturerad kvalitativ och kvantitativ process. Avkastning, risk, fondbolagets organisation och filosofi är faktorer som granskas i urvalsprocessen. På listan finns breda geografiska fonder på aktie- och räntesidan, samt smalare fonder, som placerar i exempelvis enskilda länder, branscher eller sektorer. De särskilt utvalda fonderna följs löpande upp och konkurrensutsätts mot övriga fonder tillgängliga i det analysverktyg samt via de fondplattformar som används av Ålandsbanken.

Råd gällande direkta aktieplaceringar baseras på investeringsrekommendationer som tas fram av Ålandsbanken Fondbolag Ab:s förvaltningsteam "Nordiska Aktier". Urvalet av aktier som övervägs är noterade aktier emitterade av bolag i Norden.

Gällande börshandlade instrument, exempelvis ETF:er och ETN:er kan instrument från alla sektorer, geografiska områden och emittenter övervägas.

Ålandsbankens ränteförvaltning genomför kontinuerligt en bred analys av kreditmarknaden där i första hand makroanalysen ligger till grund för analysen. Rekommendationer i skuldinstrument kan ges gällande direktägda nordiska företagsobligationer från olika branscher. Instrumenten kan vara både instrument med låg kreditrisk (AAA till BBB+) (investment grade) och instrument med högre kreditrisk (BB+ till B-) (high yield).

Utförande eller vidarebefordran av order på kundens initiativ

Vid utförande eller vidarebefordran av order på kundens initiativ med okomplicerade instrument (nedan execution only) bedömer Ålandsbanken vanligtvis inte om det okomplicerade instrumentet är lämpligt för kunden och inte heller om kunden har tillräckligt med kunskap och erfarenhet för att förstå alla risker förknippade med det okomplicerade finansiella instrumentet. I samband med att Ålandsbanken tillhandahåller execution only, kommer banken, på grund av otillräckliga uppgifter om kunden, i regel inte heller att bedöma om kunden tillhör målgruppen för instrumentet. Orderläggning via Internetkontoret anses i regel alltid uppfylla kriterierna för execution only.

Rapportering till kund

Ålandsbankens kunder får regelbundet rapporter om resultatet av de tjänster som Ålandsbanken tillhandahåller.

När Ålandsbanken har utfört en order för en kunds räkning skickas enligt huvudregeln en affärsbekräftelse till kunden, omgående efter utförandet eller senast följande affärsdag.

Alla kunder med finansiella instrument i förvar hos Ålandsbanken får en kvartalsvis översikt över de finansiella instrumenten i förvar.

Vid diskretionär kapitalförvaltning tillhandahåller Ålandsbanken regelbundet information om tjänstens resultat i enlighet med tjänsteavtalet.

Ålandsbanken rapporterar till kunden om det totala värdet på en diskretionärt förvaltd portfölj minskar med 10 % jämfört med värdet vid senaste rapportering till kund.

Värdenedgång rapporteras även till icke-professionella kunder vars positioner i finansiella instrument som har hävstångseffekt eller eventualförpliktelsestransaktioner minskar i värde med 10 %.

Vid tillhandahållande av investeringsrådgivning till icke-professionella kunder lämnar Ålandsbanken innan transaktionen genomförs dokumentation av rådgivningstillfället inklusive en bedömning av lämpligheten till kunden.

Närmare information om Ålandsbankens rapportering till kund finns i respektive tjänsteavtal.

Priser och avgifter

Vid var tid gällande prislista kan fås på begäran och finns tillgänglig på Ålandsbankens kontor och webbsidor. Villkoren för betalning och annat fullgörande framgår av respektive tjänsteavtal.

I samband med tillhandahållande av investeringstjänster ger Ålandsbanken information, både på förhand och regelbundet under investeringens varaktighet, om samtliga kostnader och tillhörande avgifter. På kundens begäran lämnar Ålandsbanken närmare information om kostnadsposterna.

I samband med tillhandahållande av investeringstjänster innehåller Ålandsbanken i vissa fall skatt. Det kan också tillkomma skatter, avgifter och andra kostnader som Ålandsbanken varken påför eller betalar.

Beskattning

Handel med finansiella instrument medför i regel skattepåföljder för kunden. Beskattningen i anslutning till finansiella tjänster och instrument bestäms utifrån kundens individuella omständigheter. Kunden bör skaffa sig tillräcklig information om beskattning och skattepåföljder redan innan investeringsbeslut fattas. För information om skattepåföljder som enligt finsk lagstiftning uppstår vid köp, innehav eller försäljning av finansiella instrument kan kunden vända sig till en skatterådgivare. Kunden bör även beakta att beskattningen av en investering kan ändra med tiden, beroende antingen på en förändring i de individuella omständigheterna eller i skattelagstiftningen.

Kundklassificering

Ålandsbanken klassificerar sina kunder enligt lagen om investeringstjänster i tre olika kundkategorier; icke-professionell, professionell och godtagbar motpart. Syftet med klassificeringen är att anpassa investerarskyddet och Ålandsbankens skyldigheter gentemot kund enligt den enskilda kundens förutsättningar. Mer information om detta finns i informationsbladet om kundklassificering.

Förvaring och skydd av kundmedel

Ålandsbanken är enligt lag skyldig att hålla kunders finansiella instrument avskilda från Ålandsbankens egna.

Inhemska finansiella instrument

Kundens inhemska, fysiska värdepapper förvaras i kundens namn i Ålandsbankens valv, avskilt från Ålandsbankens egna värdepapper.

Kundens värdeandelar som ingår i värdeandelssystemet i Finland förvaras i kundens namn på ett separat värdeandelskonto i Euroclear Finland Oy:s värdeandelsregister. Fondandelar som inte ingår i värdeandelssystemet förvaras normalt hos respektive fondbolag.

Utländska finansiella instrument

Kundens utländska finansiella instrument förvaras generellt sett i Ålandsbankens namn för kunders räkning hos en av Ålandsbanken utsedd underförvarare och kan disponeras genom en hierarki i flera steg. Underförvararen kan i sin tur förvara finansiella instrument i sitt namn hos andra underförvarare. Kundens finansiella instrument kan förvaras på ett samlingskonto var

kundens, andra kunders, Ålandsbankens och Ålandsbankens underförvarares finansiella instrument förvaras. På grund av utländsk lag kan det finnas risk att kundens finansiella instrument inte är separerade från underförvararens eller Ålandsbankens egna finansiella instrument. Det finns risk för att kundens rättigheter som är knutna till de finansiella instrumenten varierar beroende på vilken lagstiftning som blir tillämplig. Skulle en utländsk underförvarare bli insolvent gäller olika regler i olika länder. Kundens finansiella instrument är dock specificerade i Ålandsbankens bokföring.

Ålandsbanken kan inte garantera kvittningsskydd för kundens utländska finansiella instrument.

En närmare beskrivning av Ålandsbankens förvaring av kundmedel finns i respektive tjänsteavtal.

Om Ålandsbanken skulle försättas i konkurs, och i de fall kundens medel av någon orsak inte skulle vara avskilda från Ålandsbankens, blir bestämmelserna om investerarskydd och insättningsgaranti tillämpliga. En icke-professionell kund kan genom ersättningsfonden eller insättningsgarantifonden få viss ekonomisk ersättning för förlust av sina finansiella instrument och medel som förvaras hos Ålandsbanken tillsammans med Ålandsbankens medel.

Investerarskydd

Ålandsbanken är ansluten till den lagstadgade ersättningsfonden för investerare. Fonden tryggar utbetalningen av klara och ostridiga fordringar om Ålandsbanken på grund av insolvens eller annan motsvarande orsak inte kan betala eller överlåta de finansiella instrumenten inom stadgad tid. Investeraren ersätts med 90 % av sin fordran, dock högst 20 000 euro. Fonden ersätter inte förluster orsakade av kursfall eller oriktiga investeringsbeslut. Fonden ersätter enbart icke-professionella kunders tillgodohavanden.

Insättningsgaranti

Insättningar omfattas av den lagstadgade insättningsgarantin. Insättningsgarantin ersätter kontoinnehavarnas insättningar, om dessa blir indisponibla på grund av kreditinstitutets permanenta betalningssvårigheter. Kontoinnehavarens ersättning är maximalt 100 000 euro per kreditinstitut. Detta innebär att en kontoinnehavarens alla insättningar hos ett och samma kreditinstitut läggs samman vid fastställande av ersättningens storlek, oberoende av om kunden har ett eller flera konton hos kreditinstitutet och/eller dess filial.

Kundens fordringar omfattas antingen av ersättningsfonden för investerare eller av insättningsgarantin. Inga tillgångar omfattas av dubbel garanti. Mer information om investerarskyddet och insättningsgarantin finns i respektive tjänsteavtal.

Information om intressekonflikter

Generellt

Ålandsbanken tillhandahåller en heltäckande finansiell service och ett brett utbud av finansiella tjänster där många skilda funktioner ingår inom olika områden. Det medför att intressekonflikter kan uppkomma mellan de intressen som Ålandsbanken eller andra bolag inom Ålandsbankenkoncernen inklusive ledning, personal eller andra relevanta personer företräder och de intressen som kunder till Ålandsbanken företräder eller att en sådan konflikt uppstår mellan olika kunders intressen. Med intressekonflikter avses även sådana intressekonflikter som kan förekomma mellan olika verksamheter inom Ålandsbanken och andra verksamhetsområden inom koncernen.

Exempel på sådana intressekonflikter som skulle kunna uppstå är att Ålandsbanken inklusive ledning och personal enligt ovan:

- erhåller en ekonomisk vinst eller undviker en ekonomisk förlust på kundens bekostnad, exempelvis vid handel för egen räkning,
- har ett annat intresse än kunden avseende resultatet av den tjänst som tillhandahålls kunden eller av den transaktionen som genomförs för kundens räkning,
- tar emot eller kan komma att ta emot incitament av någon annan person än kunden i samband med att en tjänst tillhandahålls kunden, eller
- bedriver samma slags verksamhet som kunden.

Ålandsbanken har vidtagit alla lämpliga åtgärder för att identifiera, förebygga eller hantera intressekonflikter som uppkommer i verksamheten. Nedan listas några områden som Ålandsbanken identifierat inom vilka potentiella intressekonflikter kan uppstå och där det finns risk för att en eller flera kunders intressen påverkas negativt:

- handel med finansiella instrument för Ålandsbankens räkning samtidigt som handel sker för kunders räkning,
- tillhandahållande av investeringsrådgivning och portföljförvaltning,

- orderhantering,
- ersättning till anställda,
- sidouppdrag och jävsfrågor,
- anställdas privata transaktioner, och
- utläggning av verksamhet.

Bankens åtgärder

Ålandsbanken har fastställt interna riktlinjer för hantering av intressekonflikter där det beskrivs hur intressekonflikter ska hanteras för att undvika att kundens intresse påverkas negativt. De anställda ska alltid i första hand tillvarata kundens intresse. Ålandsbanken ska vid tillhandahållande av investeringstjänster behandla kunder rättvist och i enlighet med god sed utan att missgynna någon kund till förmån för någon annan.

För att undvika att intressekonflikter uppstår har Ålandsbanken vidtagit ett flertal administrativa och organisatoriska åtgärder så som att hålla koncernens olika verksamheter, mellan vilka det kan uppstå intressekonflikter, åtskilda från varandra så att information inte otillbörligt kan utnyttjas i någon annan del av koncernen. Regler om sekretess ska alltid iaktas både internt och externt.

Förutom ovan nämnda åtgärder har ett flertal interna riktlinjer antagits där det anges hur intressekonflikter ska hanteras. Exempel på sådana interna regelverk är riktlinjer för anställdas privata transaktioner, riktlinjer för tillhandahållande av investeringsrådgivning och riktlinjer för ersättning till anställda.

Om de befintliga arrangemangen och kontrollerna som Ålandsbanken vidtagit inte räcker för att förhindra att kundens intressen kan komma att påverkas negativt, kommer Ålandsbanken på förhand att informera kunden om intressekonflikten på ett utförligt sätt och på ett sätt som gör det möjligt för kunden att förstå och spara information och därefter få möjlighet att fatta beslut om en tjänst eller en order ska genomföras.

Ytterligare information

På kundens begäran tillhandahåller Ålandsbanken närmare uppgifter om Ålandsbankens interna riktlinjer för hantering av intressekonflikter.

Incitament

I Ålandsbankens interna regelverk för hantering av intressekonflikter behandlas även incitament. Med incitament avses betalning eller mottagande av ersättning, avgifter, provisioner och andra förmåner till eller

från en tredje part i samband med tillhandahållande av värdepapperstjänster.

Ålandsbanken får betala eller ta emot incitament endast under vissa förutsättningar. Vid tillhandahållande av diskretionär kapitalförvaltning får Ålandsbanken inte ta emot incitament från tredje part. Mindre icke-monetära förmåner är under vissa förutsättningar undantagna. I samband med övriga värdepapperstjänster som Ålandsbanken tillhandahåller får incitament endast betalas till eller tas emot från en tredje part om syftet med avgiften eller provisionen är att höja kvaliteten på värdepapperstjänsten som erbjuds kunden. Ålandsbanken ska i sådana fall ge kunden tillräcklig information om aktuella incitament på förhand och efter att värdepapperstjänsten utförts. Incitament får inte betalas eller tas emot om det skulle strida mot kundens intressen.

De typer av incitament som Ålandsbanken i regel erhåller

Fonder

För fondinnehav som ingår i diskretionärt förvaltade portföljer tar Ålandsbanken inte emot incitament.

I samband med övriga tjänster får Ålandsbanken som ersättning för distribution av fonder (provisionsåterbäring) en del av den årliga förvaltningsavgiften som fondbolaget i fråga debiterar av fonden för de fondandelar som förmedlats via Ålandsbanken. För en del fonder får Ålandsbanken även teckningsprovisionen som ersättning, och för vissa fonder både tecknings- och inlösenprovisionen.

Ersättningarnas syfte är att täcka de kostnader som Ålandsbanken har för att förmedla fonderna och de möjliggör tillhandahållande av ett brett urval av produkter och tjänster av hög kvalitet.

Ålandsbanken avtalar med fondbolaget i fråga om storleken på ersättningen som Ålandsbanken tar emot. Både fondens förvaltningsavgift och andelen som återbärs varierar beroende på fondbolag, fond och investerat belopp, men oftast är Ålandsbankens ersättning 40–50 % av förvaltningsavgiften. I vissa fall erhåller Ålandsbanken även hela teckningsprovisionen eller en andel av fondens rörliga förvaltningsavgift.

Förvaltningsavgiften, och eventuella andra avgifter som fondbolaget tar ut för förvaltningen av fonder debiteras av fondens medel. Den ersättning som Ålands-

banken får av fondbolaget innebär således ingen ytterligare kostnad för kunden.

Mindre icke-monetära förmåner

Ålandsbanken kan ta emot sådan information och sådant material från motparter utan kostnad, som anses förbättra kvaliteten på tjänsten som Ålandsbanken tillhandahåller kund och som är av en sådan omfattning och art att de sannolikt inte skulle hindra Ålandsbanken från att agera i kundens bästa intresse. Detta innebär att Ålandsbanken har möjlighet att ta emot exempelvis analysmaterial som betalats av en emittent i marknadsföringssyfte, som publicerats för allmänheten eller som är av en så allmän karaktär att förmånen inte kan anses vara betydande.

De typer av incitament som Ålandsbanken i regel betalar

Kontakten mellan kunden och Ålandsbanken kan ha förmedlats av en extern samarbetspart till Ålandsbanken. För sådan förmedling kan Ålandsbanken komma att betala en ersättning till den externa samarbetsparten.

Diskretionär kapitalförvaltning

I samband med att Ålandsbanken tillhandahåller diskretionär kapitalförvaltning betalar Ålandsbanken i vissa fall en ersättning till samarbetsparten som hänvisar kunder till Ålandsbanken. Ofta är ersättningen 50 % av den årliga förvaltningsavgiften. Ålandsbanken förhandlar ersättningens storlek med samarbetsparten utgående från arbetsfördelningen mellan parterna och vardera partens kostnader för att tillhandahålla tjänsten.

Kunden betalar det pris som överenskommit med Ålandsbanken. Den ersättning samarbetsparten får innebär således ingen ytterligare kostnad för kunden.

Egenskaper och risker avseende finansiella instrument

Handel med finansiella instrument

Handel med finansiella instrument, såsom aktier, obligationer, fondandelar, penningmarknadsinstrument, derivatinstrument eller andra finansiella instrument som kan bli föremål för handel, sker i huvudsak i organiserad form vid en handelsplats. Handeln sker genom de värdepappersföretag som deltar i handeln vid handelsplatsen. En kund måste normalt kontakta ett sådant värdepappersföretag för att köpa eller sälja fi-

nansiella instrument.

Med handelsplatser avses reglerad marknad och de två formerna av handelsplattformar – multilateral handelsplattform (MTF) och organiserad handelsplattform (OTF). Därtill kan kunders handel utföras via ett värdepappersföretag som agerar som systematisk internhandlare (SI) eller på annat sätt genom att handel sker mot värdepappersföretagets eget lager eller mot annan kund.

En reglerad marknad kan vara en börs eller annan motsvarande handelsplats. När det gäller aktier kan endast aktier i publika bolag noteras och handlas på en reglerad marknad och det ställs stora krav på sådana bolag, bland annat avseende bolagets storlek, verksamhets-historia, ägarspridning och offentlig redovisning av bolagets ekonomi och verksamhet.

En MTF är ett handelssystem som organiseras och tillhandahålls av en börs eller ett värdepappersföretag. Det ställs typiskt sett lägre krav, i form av exempelvis informationsgivning och verksamhets-historia, på de finansiella instrument som handlas på en handelsplattform jämfört med finansiella instrument som handlas på en reglerad marknad.

En OTF är på många sätt lik en MTF. Men på en OTF får bara finansiella instrument som inte är aktier eller aktierelaterade instrument handlas, såsom obligationer och derivat. Vidare får OTF-plattformar ha friare regler för handeln inklusive ordermatchningen än vad reglerade marknader och MTF-plattformar får ha.

En systematisk internhandlare (SI) är ett värdepappersföretag som på ett organiserat, frekvent och systematiskt sätt handlar för egen räkning genom att utföra kundorder utanför en reglerad marknad eller en handelsplattform. En systematisk internhandlare är skyldig att offentliggöra marknadsmässiga anbud, det vill säga på köp- och säljpriser, för likvida finansiella instrument som handlas på en handelsplats och för vilka den systematiska internhandlaren bedriver systematisk internhandel.

Handel kan även äga rum genom ett värdepappersföretag utan att det är fråga om en systematisk internhandlare, mot värdepappersföretagets eget lager eller mot en annan av värdepappersföretagets kunder.

Handeln på reglerade marknader, handelsplattformar och andra platser utgör en andrahandsmarknad, eller sekundärmarknad, för finansiella instrument som ett bolag redan gett ut (emitterat). Om det är lätt att hitta köpare och säljare och det fortlöpande noteras anbud-

skurser från köpare och säljare samt avslutskurser (be-talkurser) från gjorda affärsavslut så fungerar marknaden väl och de emitterande bolagen har lättare att vid behov ge ut nya instrument och därigenom få in mer kapital till bolagets verksamhet. Förstahandsmarknaden, eller primärmarknaden, kallas den marknad där köp/teckning av nyemitterade instrument sker.

När det gäller aktier indelar vanligen handelsplatser aktierna i olika listor. Avgörande för på vilken lista ett bolags aktier handlas kan vara bolagets börsvärde (exempelvis Large-, Mid- och Small cap). De mest omsatta aktierna kan också finnas på en särskild lista. Aktier på listor med höga krav och hög omsättning anses normalt kunna innebära en lägre risk än aktier på andra listor.

Information om kurser avseende aktier såväl som andra typer av finansiella instrument, exempelvis fondandelar, optioner och obligationer, publiceras också regelbundet via exempelvis handelsplatsernas webbsidor, i dagstidningar och andra medier.

Risker med finansiella instrument

Placeringar i finansiella instrument är förenade med ekonomisk risk. Kunden ansvarar för risken och bör därför skaffa sig information om de villkor, i form av allmänna villkor, faktablad, prospekt eller liknande, som gäller för handel med sådana instrument och om instrumentens egenskaper och risker förknippade med dem. Kunden bör även fortlöpande bevaka sina placeringar i finansiella instrument. Observera att detta även gäller om kunden vid placeringstillfället fått investeringsrådgivning. Kunden bör i eget intresse vara beredd att snabbt vidta åtgärder, om detta skulle vara aktuellt, exempelvis genom att avveckla placeringar som utvecklas negativt eller att ställa ytterligare säkerhet vid placeringar som finansierats med lån och där säkerhetsvärdet minskat.

Finansiella instrument kan ge avkastning i form av vinstutdelning (aktier och placeringsfonder) eller ränta (räntebärande instrument). Dessutom kan priset (kursen) på instrumentet sjunka eller stiga i förhållande till priset när placeringen gjordes. Den totala avkastningen är summan av utdelning eller ränta och prisförändring på instrumentet. Avkastningen kan vara både positiv och negativ. Risken för negativ avkastning, det vill säga förlust på placeringen, varierar mellan olika instrument. Generellt sett är högre potentiell avkastning kopplad till en högre risk för förlust.

Ju längre tiden för innehavet av placeringen är desto större är vinstchansen respektive förlustrisken. Det finns olika sätt att placera som minskar risken. Vanligen anses det bättre att inte placera i ett enda eller ett fåtal finansiella instrument utan att i stället placera i flera olika finansiella instrument. Dessa instrument bör då erbjuda en spridning av riskerna och inte samla risker som kan utlösas samtidigt. Det är också viktigt att beakta den risk det kan innebära att handla med finansiella instrument på en annan handelsplats än en reglerad marknad, där kraven som ställs generellt är lägre.

Olika centrala riskbegrepp

I riskvärderingen som görs i samband med investeringsbeslutet, och fortlöpande under innehavstiden, finns en mängd olika riskbegrepp och andra faktorer att beakta och utvärdera. Nedan följer en kort beskrivning av några centrala riskbegrepp.

Marknadsrisk – risken för att marknaden, där placeringen gjorts, helt eller delvis försvagas.

Kreditrisk – risken för bristande betalningsförmåga hos exempelvis en emittent (emittentrisk) eller en motpart.

Prisvolatilitetsrisk – risken för att stora svängningar i kursen eller priset på ett finansiellt instrument kan påverka placeringen negativt.

Kursrisk – risken för att kursen eller priset på ett finansiellt instrument sjunker.

Skatterisk – risken för att beskattningsregler och/eller skattesatser

är oklara eller ändras, och ändringarna leder till tilläggskostnader och/eller minskar avkastningen.

Valutakursrisk – risken för att en utländsk valuta som innehavet är relaterat till försvagas.

Hävstångseffektrisk – strukturen hos ett derivatinstrument som gör att det finns en risk för att prisutvecklingen på den underliggande egendomen får större effekt på kursen/priset på derivatinstrumentet.

Legal risk – risken för att relevanta lagar och regler är oklara eller ändras, och ändringarna leder till tilläggskostnader och/eller minskar avkastningen.

Bolagsspecifik risk – risken för att ett visst bolag går sämre än förväntat eller drabbas av en negativ händelse och att de finansiella instrument som är relaterade till bolaget därmed sjunker i värde.

Branschspecifik risk – risken för att en viss bransch går sämre än förväntat eller drabbas av en negativ händelse och att de finansiella instrument som är relaterade till bolag i branschen därmed sjunker i värde.

Likviditetsrisk – risken för att ett finansiellt instrument inte kan säljas eller köpas vid en viss önskad tidpunkt.

Ränterisk – risken för att ett finansiellt instrument sjunker i värde på grund av förändringar i marknadsräntan.

Nedan följer en beskrivning av de vanligaste finansiella instrumenten och de risker som är förenade med dessa.

Aktier och depåbevis

Ett aktiebolag är en självständig juridisk person där ägaren eller ägarna bara ansvarar med det insatta aktiekapitalet, aktiebolagets riskkapital. Om bolaget går i konkurs förlorar ägarna sitt riskkapital.

En aktie är en ägarandel i ett aktiebolag. Som aktieägare har man rätt till del i bolagets vinst i form av vinstutdelning och får inflytande i bolaget genom sin rösträtt på bolagsstämman, vilken är det högsta beslutande organet i ett aktiebolag. Aktieägaren har även del i tillgångarna vid en eventuell likvidering. Aktier är fritt överlåtbara, de kan därmed köpas och säljas fritt. Som aktieägare kan man få avkastning på sin investering på två sätt, genom vinstutdelning och genom att aktiekursen har gått upp när man säljer.

Grundprincipen är att en aktie ska motsvara en röst på bolagsstämman. Det är dock möjligt att ha aktier med olika röstetal och uppdelningen brukar då ske i A-aktier (röststarka aktier) och B-aktier (röstsvaga aktier).

Ett företags marknadsvärde beräknas genom att aktiekursen (priset på en aktie) multipliceras med antalet aktier. Flera faktorer påverkar aktiekursen och dess utveckling, framför allt utbud och efterfrågan på den aktuella aktien. Utbud och efterfrågan styrs i sin tur, åtminstone på lång sikt, av bolagets förväntade framtida resultatutveckling och tillgång till kapital. Aktiekursen stiger eller sjunker beroende på hur investerarna analyserar aktien. Vid samstämmiga analyser uppstår antingen en stor efterfrågan, då många vill köpa aktien, eller ett stort utbud, då många vill sälja. Vid stor efterfrågan stiger kursen och vid stort utbud sjunker kursen. Förväntningar på bolaget och på den allmänna kursutvecklingen kan vara baserade på omständigheter som direkt rör bolaget, till exempel organisationsförändringar, eller omvärldsomständigheter som på-

verkar efterfrågan på bolagets produkter eller tjänster, till exempel teknikutveckling, konkurrens eller konkunkturer. Aktiekurser påverkas i allmänhet också av det allmänna ränteläget. Vid högre marknadsräntor är avkastningen på räntebärande instrument högre, vilket ökar efterfrågan på räntebärande instrument och minskar efterfrågan på aktier, vilket i sin tur leder till lägre aktiekurser.

Omsättningen, det vill säga hur mycket som köps och säljs av en viss aktie, påverkar i sin tur aktiekursen. Vid hög omsättning minskar skillnaden, även kallad spread, mellan den kurs köparna är beredda att betala (köpkursen) och den kurs säljarna begär (säljkursen). En aktie med hög omsättning, där stora belopp kan omsättas utan större inverkan på kursen, har en god likviditet och är därför lätt att köpa respektive att sälja. Bolagen på de reglerade marknadernas listor har ofta en högre likviditet.

Ett depåbevis är ett bevis om en rätt till utländska aktier som utgivaren av beviset förvarar eller innehar för innehavarens räkning. Depåbevis handlas precis som aktier på en reglerad marknad eller annan handelsplats och prisutvecklingen följer i regel prisutvecklingen på den utländska marknadsplats där aktien handlas.

Risker med aktier och depåbevis

Som aktieägare är man delaktig i bolagets verksamhet och exponerad mot bolagsspecifik risk, risken att bolaget går sämre än förväntat eller drabbas av en negativ händelse och branschspecifik risk, risken att hela branschen som bolaget verkar i går sämre än förväntat.

Vid aktieplaceringar utsätts man för risken att aktiekursen svänger (prisvolatilitetsrisk) och risken att en aktie faller i värde till följd av att marknaden delvis eller till sin helhet faller i värde (marknadsrisk). Aktiebolag kan i värsta fall gå så dåligt att de måste försättas i konkurs. Aktiekapitalet, det vill säga aktieägarnas insatta kapital, är det kapital som då först används för att betala bolagets skulder. Detta leder oftast till att aktierna i bolaget blir värdelösa.

Vid handel med aktier och depåbevis utsätts man även för en likviditetsrisk, risken att man inte kan sälja eller köpa en aktie eller ett depåbevis vid önskad tidpunkt på grund av att omsättningen i aktien eller depåbeviset är låg. Likviditetsrisken är större i onoterade bolags aktier där handel sker utanför handelsplatser.

Utöver de generella risker som finns vid handel med aktier eller andra typer av andelsrätter bör även even-

tuella valutarisker beaktas vid handel med depåbevis. Det är risken för att en utländsk valuta till vilken ett innehav är relaterat försvagas.

Räntebärande instrument

Ett räntebärande instrument, även kallade skuldinstrument eller masskuldebrev, är i grunden en fordringsrätt, det vill säga ett lån till utgivaren av instrumentet (emittenten). Avkastningen lämnas i form av ränta. Det finns olika former av räntebärande instrument beroende på vilken emittent som givit ut instrumentet, den säkerhet som emittenten kan ha ställt för lånet, löptiden fram till återbetalningsdagen och formen för utbetalning av räntan.

Ett räntebärande instrument är antingen en obligation (löptid längre än ett år) eller ett penningmarknadsinstrument (löptid högst ett år). Dessa instrument kan emitteras av stat, kommun eller företag. Räntebärande instrument har ett värde eller en kurs, som fastställs löpande på marknaden. Kursen påverkas av de gällande marknadsräntorna, den förväntade ekonomiska utvecklingen, utbud och efterfrågan på instrumentet i fråga samt av emittentens kreditvärdighet.

Obligationer

Obligationer har vanligen en kupongränta som betalas minst en gång per år. Kupongräntan kan vara fast eller rörlig. En rörlig ränta är bunden till en befintlig marknadsränta och följer därmed ränteutvecklingen. Ränta på en obligation räknas på obligationens nominella värde. Avkastningen på en obligation är begränsad till kupongräntan om obligationen behålls till förfalldagen. Under löptiden kan en obligation säljas till en högre kurs, om räntorna har sjunkit sedan tidpunkten för inköp. Ibland kan även en obligation emitteras som nollkupongobligation där räntan diskonteras från försäljningspriset. Obligationen säljs då till ett pris som understiger nominellt värde och på förfalldagen återbetalas det nominella värdet. För nollkupongobligationer sker ingen räntebetalning under löptiden. På grund av sin konstruktion kommer priset på redan existerande nollkupongobligationer att vara mer känsligt för ändringar i marknadsräntan än en kupongobligation med samma löptid.

Penningmarknadsinstrument

Penningmarknadsinstrumenten är oftast värdepapper med nollkupongkonstruktion. På penningmarknaden kallas de för diskonteringspapper. Dessa instrument

säljs till ett lägre pris, med avdrag för en överenskommen räntesats, och återbetalas till fullt pris.

Instrumenten kallas utgående från emittenten för kommun-, företags- eller bankcertifikat. Om staten är emittent kallas instrumentet statens skuldförbindelse eller treasury bill.

Säkerställda obligationer

Säkerställda obligationer är en form av räntebärande instrument som är förenade med en särskild förmånsrätt enligt speciell lagstiftning. Regelverket kring säkerställda obligationer syftar till att en investerare ska få full betalning enligt avtalad tidsplan även om emittenten skulle bli insolvent, förutsatt att den egendom som säkerställer obligationen är tillräckligt mycket värd.

Debenturer

Debenturer är räntebärande instrument som enligt sina villkor har sämre förmånsrätt än emittentens övriga förbindelser. Kreditrisken är således större än för andra räntebärande instrument, men avkastningen är oftast högre.

Konvertibler

Konvertibler (eller konverteringslån) är räntebärande instrument (lån till utgivaren eller emittenten av konvertibeln) som inom en viss tidsperiod kan bytas ut mot aktier. Avkastningen på en konvertibel, det vill säga kupongräntan, är vanligen högre än utdelningen på utbytesaktierna. Priset på en konvertibel, konvertibelkursen, uttrycks i procent av det nominella värdet på konvertibeln.

Risker med räntebärande instrument

Då man handlar med räntebärande instrument exponeras man mot olika risker såsom kursrisk, kreditrisk, valutarisk och likviditetsrisk. Ränterisk/kursrisk innebär att ifall marknadsräntorna stiger tappar det räntebärande instrumentet med fast ränta värde på grund av att nya instrument ges ut till en högre räntesats än den räntesats som gäller för de tidigare emitterade instrumenten. Kreditrisk innebär att emittenten av ett räntebärande instrument inte kan betala tillbaka antingen räntor eller kapital för sina lån. Lån emitterade av stat eller kommun anses ha en låg kreditrisk. Andra emittenter kan ibland ställa säkerhet för sin emission. Lån för vilka ställts fullgod säkerhet är mindre riskfyllda än lån utan säkerhet. För övriga lån gäller det att

välja en emittent med hög kreditvärdighet. Risken för förlust för ett räntebärande instrument anses vara lägre än för aktier, men risknivån varierar beroende på typ av räntebärande instrument. Exempel på räntebärande instrument med högre risk är instrument som enligt sina villkor har sämre förmånsrätt än emittentens övriga förbindelser, exempelvis debenturer och konvertibler.

Valutarisk gäller sådana räntebärande instrument där instrumentet är emitterat i någon annan valuta än innehavarens hemvaluta. Om instrumentets valuta försvagas gentemot placerarens hemvaluta tappar instrumentet värde. Likviditetsrisk innebär att man inte kan sälja eller köpa ett räntebärande instrument vid önskad tidpunkt på grund av att omsättningen i instrumentet är låg.

Fonder

En fond är en värdepappersportfölj vars tillgångar ägs av de fysiska och/eller juridiska personer som placerat medel i fonden.

Fondernas verksamhet är reglerad och för varje fond uppgörs stadgar, vilka närmare reglerar fondens verksamhet. Fondernas administration och förvaltning handhas av ett fondbolag, som har erhållit tillstånd att bedriva fondverksamhet. För fondernas placeringsverksamhet, det vill säga portföljförvaltning, ansvarar professionella kapitalförvaltare.

Fonder kan delas in i placeringsfonder (så kallade UCITS-fonder) och specialplaceringsfonder samt alternativa investeringsfonder (AIF-fonder). Fondlagstiftningen ställer specifika krav på placeringsfonder vad gäller bland annat diversifiering (spridning) av fondernas tillgångar, riskexponering (placeringsgrad på marknaden) och tecknings- och inlösenmöjligheter, medan specialplaceringsfonder och alternativa investeringsfonder kan avvika från dessa regler på olika sätt.

Ägandet i en fond sker genom fondandelar. En fondandel berättigar till en i förhållande till antalet fondandelar lika stor andel av fondens tillgångar, med beaktande av fondandelsseriernas och andelsslagens proportionella värden. Fondandelens värde beräknas utgående från marknadsvärdet av fondens totala tillgångar. Fondens värde beräknas genom att fondens skulder dras av från fondens tillgångar. Fondandelens värde är fondens värde dividerat med antalet fondandelar i omlopp dock så, att i värdet på de olika fon-

dandelsserierna beaktas de avkastningsandelar som utdelats på fondandelarna samt differentierade förvaltningsprovisioner för de olika fondandelsserierna. Fondandelarnas värde beräknas och publiceras varje bankdag, med undantag för specialplaceringsfonder och alternativa investeringsfonder för vilka fondandelsvärdet kan beräknas exempelvis månads- eller kvartalsvis. Fondandelar kan tecknas (köpas) och lösas in (säljas) eller bytas vid de tidpunkter som anges i stadgarna, för många fonder varje bankdag.

Fondandelar indelas vanligtvis i tillväxtandelar och avkastningsandelar. Vinst av eventuell värdestegring i fondernas placeringar realiseras på följande sätt för andelsägarna: För tillväxtandelar kapitaliseras all värdestegring i fondernas placeringar. Värdestegringen realiseras i sin helhet som en överlåtelsevinst i samband med inlösen av fondandelar. För avkastningsandelar sker istället en årlig utdelning av avkastningen. Värdestegring som överstiger den utdelning som skett för avkastningsandelarna kapitaliseras och realiseras för andelsägaren som en överlåtelsevinst i samband med inlösen av fondandelar.

Placeringsfonder

Fondens tillgångar utgörs av vanliga värdepapper (till exempel aktier, aktierelaterade instrument, räntebärande instrument, derivatinstrument, kontanta medel) i enlighet med det som har definierats i stadgarna för fonden. Lagstiftningen gällande placeringsfonder ställer krav på diversifiering (spridning) av fondernas medel i olika placeringsobjekt.

Det finns olika typer av placeringsfonder. En aktiefond är en fond som huvudsakligen placerar sina medel i aktier eller aktierelaterade värdepapper. En räntefond placerar sina medel huvudsakligen i räntebärande instrument. Blandfonder placerar både i aktier och i räntebärande värdepapper. En indexfond är en fond som i sin placeringsverksamhet strävar efter att efterlikna ett visst index (dess motsats är en aktivt förvaltd fond, som klart tar ställning till vilka värdepapper som är köpvärda i respektive marknadsläge och strävar efter att åstadkomma bättre avkastning än marknaden i genomsnitt). En så kallad Fond-i-fond (fondandelsfond) är en fond som placerar i övriga placeringsfonder.

Specialplaceringsfonder

Det finns många olika typer av specialplaceringsfonder, uppräknningen nedan är inte uttömmande. En hed-

gefond placerar huvudsakligen enligt en (singelstrategi) eller flera (multistrategi) placeringsstrategier i ett visst syfte, till exempel att skapa absolut avkastning eller gå mot den allmänna marknadstrenden. Hedgefond är ett mycket brett begrepp. En bostadsfond är en specialplaceringsfond som placerar i bostäder för uthyrning. Avkastningen består dels av hyresintäkter, dels av eventuell värdestegring i bostadspriserna. En ETF (Exchange Traded Fund) är en börshandlad fondandel som är sammansatt av placeringar av något definierat slag genom en aktiekorg (till exempel en sektorfond) och som aktivt avspeglar marknadens utveckling.

Alternativa investeringsfonder

Med alternativa investeringsfonder (AIF-fonder) avses ett företag eller kollektiva investeringar i annan form där kapital tas emot från ett antal investerare för att investera det i enlighet med en fastställd investeringspolicy. Alternativa investeringsfonder är exempelvis fastighetsfonder, fonder i kommanditbolagsform, hedgefonder och kapitalfonder.

AIF-fonder marknadsförs i huvudsak endast för professionella kunder, men auktoriserade AIF-förvaltare får även marknadsföra AIF-fonder till icke-professionella kunder under vissa förutsättningar.

Risker i fondplaceringar

Fondernas placeringar är utsatta för olika typer av risker beroende på fondernas tillgångslag. Till exempel är en aktiefond utsatt för motsvarande risker som aktieplaceringar medan en räntefond är utsatt för motsvarande risker som placeringar i räntebärande instrument. Eftersom fonden placerar i många olika instrument ökar dock riskspridningen, vilket minskar risken jämfört med en placering till exempel i en enda aktie.

Specialplaceringsfonderna kan avvika från riskspridningsprincipen som gäller för placeringsfonder. Medan en vanlig placeringsfond måste sprida sina placeringar på minst 16 olika objekt får objekten i en specialplaceringsfond vara färre. Placeringar i en bostadsfond påverkas av risker gällande ränte- och hyresutvecklingen, priserna på bostadsmarknaden, legala risker och skatterisker. Specialplaceringsfonder, framför allt bostadsfonder, har dessutom en högre likviditetsrisk än vanliga placeringsfonder, det vill säga att man inte kan sälja eller köpa fondandelar vid önskad tidpunkt.

Riskerna förknippade med AIF-fonder är ofta betydligt

större och mer mångfasetterade jämfört med placeringsfonder. En investering i en AIF-fond är ofta långsiktig och det är inte nödvändigtvis möjligt att lösa in investeringen i förtid och/eller att detta kan leda till extra kostnader för investeraren.

Riskerna med en placering i en viss fond beskrivs i regel närmare i fondprospektet och/eller fondens faktablad. Värdet av en fondplacering kan stiga eller sjunka under placeringstiden och det kan inte garanteras att placeraren får tillbaka det belopp som ursprungligen placerades.

Börshandlade indexprodukter

Börshandlade indexprodukter (Exchange Traded Products, ETP) har som mål att följa en bestämd underliggande tillgång. De vanligaste ETP:er är börshandlade fonder (Exchange Traded Funds, ETF), börshandlade certifikat (Exchange Traded Notes, ETN) och börshandlade råvaror (Exchange Traded Commodity, ETC). ETF:er är till sin juridiska form fonder, medan ETN:er och ETC:er är skuldebrev som derivat anslutits till.

ETF:er påminner om vanliga placeringsfonder, men de kan köpas på börser på samma sätt som aktier. De är ofta passivt förvaltade indexfonder som strävar efter en genomsnittlig avkastning på placeringen på den valda marknaden med en genomsnittlig risk. Detta kan minska kostnaderna, eftersom fonden kräver endast lite teknisk portföljförvaltning. Men det finns även aktivt förvaltade ETF:er, där förvaltarna väljer vilka instrument fonden ska placera i.

ETN:er är certifikat som återspeglar avkastningen i olika tillgångar, exempelvis aktier, obligationer, råvaror, valuta eller kombinationer av dessa. ETN:er kan innehålla en hävstång, oftast kallade BULL och/eller ge positiv avkastning i nedåtgående marknad, oftast kallade BEAR.

ETC:er är placeringsprodukter som följer prisutvecklingen hos en vald råvara eller ett valt råvaruindex. ETC:er kallas ofta börsnoterade råvaror. ETC-produkterna är juridiskt sett inte fonder såsom ETF:erna utan de är skuldebrev som i regel har en kreditrisk som hänförs till emittenten. Man försöker ofta avlägsna kreditrisken med säkerhetsarrangemang.

Risker med börshandlade indexprodukter

Risker förknippade med ETF:er är i regel desamma som riskerna förknippade med övriga internationella fondplaceringar, det vill säga de underliggande till-

gångarna avgör fondplaceringens risknivå. Många ETF:er placerar i derivat vilket kan öka riskerna.

Eftersom ETN:er och ETC:er till sin juridiska form är skuldebrev finns även en kreditrisk förknippad till dessa, förutom kursrisk. I investeringsverksamheten för dessa typer av instrument behöver man inte heller följa bestämmelserna om diversifiering och säkerheter för placeringsfonder. På så sätt kan investerarens ställning vid marknadsstörningar eller i händelse av emittentens insolvens vara sämre än ETF-investerarens. Därför är det bra att försäkra sig om vilken typ av produkt det handlar om och ifall produkten är förknippad med exempelvis kreditrisk.

Strukturerade produkter

Strukturerade produkter är värdepapper som ofta utgör en kombination av olika finansiella instrument och ges ofta ut av värdepappersföretag. En strukturerad produkt är ofta ett räntebärande instrument vars avkastningsuppbyggnad är mer komplicerad än ett vanligt räntebärande instrument. Avkastningen kan vara knuten till aktiers eller fonders kursutveckling, aktie- eller fondindex, valutor eller valutakorgar, råvaror eller råvaruindex, kreditderivatinstrument, blandningar av dessa eller annat. Den strukturerade produkten är ofta svårare att jämföra med andra placeringsalternativ och avkastningsuppbyggnaden innebär att små förändringar i den underliggande tillgångens utveckling kan få stora effekter på den strukturerade produktens värde. I vissa strukturerade produkter är det insatta kapitalet skyddat, i andra är det förknippat med risk.

Det finns en rad olika strukturerade produkter, varav några nämns här. Den vanligaste strukturerade produkten är en aktieindexobligation, som är ett masskuldebrev där placeraren erhåller en ränta som är beroende av aktiemarknadens utveckling. Det nominella belopp som investerats återbetalas på slutdagen, oberoende av marknadsutvecklingen. Om värdet på den aktiemarknad som aktieindexobligationen är beroende av stiger under placeringstiden får placeraren en avkastning i form av ett tilläggsbelopp i enlighet med villkoren i aktieindexobligationen. Förutom till aktiemarknaden kan en indexobligation vara knuten till exempel till räntemarknaden eller en valutakorg. En omvänd konvertibel är ett mellanting mellan ett räntebärande instrument och en aktieplacering. Den ger en ränta, det vill säga en fast avkastning, men är knuten till en eller flera underliggande aktier. Om de underliggande aktierna utvecklas positivt återbetalas

det placerade beloppet plus den fasta avkastningen, räntan. Om de underliggande aktierna utvecklas negativt finns det en risk att innehavaren istället för det placerade beloppet kan få en eller flera av de underliggande aktierna (eller motsvarande kontantlikvid). Ett hävstångscertifikat är ofta en kombination av en köp- och en sälloption och är beroende av en underliggande tillgång. Ett vinstandelslån är en särskild typ av masskuldebrev, där räntan på masskuldebrevet är beroende av emittentens ekonomiska resultat. Vinstandelslån används ofta som matarstrukturer till AIF-fonder i kommanditbolagsform.

Risker med strukturerade produkter

Konstruktionen av en strukturerad produkt gör att prisutvecklingen på den underliggande tillgången kan få ett kraftigt genomslag på värdet på den strukturerade produkten. Hävstångseffektrisken kan leda till större vinst eller förlust på insatt kapital än om placeringen hade gjorts direkt i den underliggande tillgången. Den strukturerade produkten påverkas därtill av de risker som påverkar den underliggande tillgången. Därutöver finns även en risk för att emittenten på grund av insolvens inte klarar av att betala tillbaka det placerade beloppet på slutdagen (kreditrisk). Det finns även en likviditetsrisk eftersom det sällan finns någon ordnad andrahandsmarknad för strukturerade produkter, vilket innebär att det inte är säkert att man kan sälja eller köpa en strukturerad produkt vid önskad tidpunkt. På grund av svårigheterna i att förstå riskerna i en strukturerad produkt lämpar de sig primärt för erfarna investerare.

Derivatinstrument

Derivatinstrument är en form av avtal (kontrakt) där själva avtalet är föremål för handel på värdepappersmarknaden. Derivatinstrumentet är knutet till en underliggande egendom eller ett underliggande värde. Denna egendom eller detta värde kan utgöras av ett finansiellt instrument, någon annan tillgång med ekonomiskt värde, till exempel valuta eller råvara, eller någon form av värdemätare, till exempel ett index.

Derivatinstrument kan användas för att skapa ett skydd mot en förväntad ofördelaktig prisutveckling på den underliggande egendomen. De kan också användas för att uppnå vinst eller avkastning med en mindre kapitalinsats än vad som krävs för att göra en motsvarande affär direkt i den underliggande egendomen. Derivatinstrument kan också användas för andra syf-

ten. Användningen av derivatinstrument bygger på en viss förväntning om hur priset på den underliggande egendomen kommer att utvecklas under en viss tidsperiod.

Det finns olika typer av derivatinstrument, som fyller olika syften för utfärdaren. En option är ett avtal som innebär att den ena parten (utfärdaren) förpliktar sig att köpa eller sälja den underliggande egendomen av eller till den andra parten (innehavaren) till ett på förhand bestämt pris (lösenpris). Innehavaren betalar en ersättning (premie) till utfärdaren och får en rätt att utnyttja kontraktet men har ingen skyldighet att göra det. Utfärdaren är däremot skyldig att infria kontraktet om innehavaren begär det. En termin innebär att parterna ingår ett ömsesidigt bindande avtal med varandra om köp respektive försäljning av den underliggande egendomen till ett på förhand avtalat pris och med leverans eller annan verkställighet, till exempel kontantavräkning, av avtalet vid en i avtalet angiven tidpunkt.

Ett swapavtal innebär att parterna kommer överens om att löpande erlagga betalningar till varandra, exempelvis beräknade på fast respektive rörlig ränta (ränteswap), eller att vid en viss tidpunkt utbyta (eng. to swap) någon form av egendom med varandra, till exempel olika slag av valutor (valutaswap).

Warranter

En warrant är en börsnoterad köp- eller säljoption med lång löptid som ger innehavaren rätt till en del av värdeutvecklingen hos en underliggande egendom. Den underliggande egendomen kan exempelvis vara aktier, index, råvaror eller valutor.

Köp WARRANTER ger innehavaren rätt till en del av värdeutvecklingen över det angivna lösenpriset hos en underliggande egendom. Köp WARRANTENS pris stiger när kursen på den underliggande egendomen stiger.

Sälj WARRANTER ger innehavaren rätt till en del av värdeutvecklingen under det angivna lösenpriset hos en underliggande egendom. Sälj WARRANTENS pris ökar när kursen på den underliggande egendomen faller.

Warranter har en begränsad löptid under vilken man kan köpa och sälja innehavda warranter. WARRANTENS lösenpris bestäms vid emissionen och slutvärdet fastställs vid löptidens slut. Beroende på emittent varierar villkoren för fastställande av slutvärde.

Risker med derivatinstrument och warranter

Eftersom derivatinstrumentet är knutet till den underliggande egendomen påverkas derivatinstrumentets värde av de risker som påverkar den underliggande egendomen. Konstruktionen av derivatinstrument gör att prisutvecklingen på den underliggande egendomen får genomslag i kursen eller priset på derivatinstrumentet. Detta prisgenomslag är ofta kraftigare i förhållande till insatsen än vad värdeförändringen är på den underliggande egendomen. Prisgenomslaget kallas därför hävstångseffekt och kan leda till större vinst eller förlust på insatt kapital än om placeringen hade gjorts direkt i den underliggande egendomen.

Den part som åtar sig en förpliktelse genom att utfärda en option eller ingå ett terminsavtal är från början tvungen att ställa säkerhet för sitt åtagande. I takt med att priset på den underliggande egendomen med tiden utvecklas uppåt eller nedåt och således värdet på derivatinstrumentet ökar eller minskar, skiftar också kravet på säkerhet. Ytterligare säkerhet kan då komma att krävas. Hävstångseffekten gör sig således gällande även på säkerhetskravet, som kan förändras snabbt och kraftigt.

En warrant förfaller som värdelös om det fastställda slutvärdet för den underliggande egendomen vid löptidens slut inte överstiger lösenpriset vid köpwarrant eller inte understiger lösenpriset vid säljwarrant. Priset på en warrant sjunker snabbare mot slutet av löptiden då tidsvärdet avtar. Placeraren bör därför vara uppmärksam på WARRANTENS återstående löptid.

Warrantens pris påverkas förutom av kursförändringar i den underliggande egendomen även av andra faktorer. Dessa är den underliggande varans volatilitet och möjliga utdelningar, WARRANTENS återstående löptid samt nivån på rådande marknadsräntor.

Derivatinstrument kan, beroende på typ, medföra andra ekonomiska förpliktelser eller skyldigheter för kunden än inköpskostnader och inköpet kan innebära krav på säkerhet och andra förpliktelser. Värdet på derivatinstrumentet kan förändras snabbt och kraftigt, varmed en eventuell säkerhet eventuellt måste förstärkas med ytterligare säkerheter för att undvika realisering av säkerheten eller en ofrivillig stängning av positionen. Stora krav ställs därför på bevakningen av prisutvecklingen på derivatinstrumentet och på den underliggande egendomen. Placeringar i derivatinstrument lämpar sig därför enbart för erfarna investerare.

Alternativa placeringar

Med alternativa placeringar menas placeringar som inte faller inom ramen för traditionella aktie- eller ränteplaceringar. Det kan vara olika instrument som till exempel valutor, råvaror, fastighetsfonder, hedgefonder, private equity -placeringar eller private equity -fonder. Värdet på alternativa placeringar följer inte samma mönster och cykler som värdet på traditionella placeringar och används därför ofta för diversifiering av portföljer. Ett inslag av alternativa placeringar i en portfölj har ofta som mål att sprida riskerna samt öka möjligheterna till avkastning när aktier och räntor har sämre utsikter.

Risker med alternativa placeringar

Det finns alternativa placeringar i många olika risknivåer och värdeutvecklingen på alternativa placeringar kan avvika märkbart från den allmänna marknadsutvecklingen och variera kraftigt.

Riskerna som är förknippade med alternativa placeringar avviker ofta från riskerna förknippade med traditionella placeringar. Likviditetsrisken varierar mellan olika typer av alternativa placeringar. Vissa alternativa placeringar har daglig likviditet. Fastighets- och hedgefonder handlas vanligen med begränsade intervall, till exempel månads-, kvartals- eller halvårsvis och fonderna kan i sin tur investera i innehav med begränsad likviditet. En realisering kan dröja beroende på placeringens objektens handelsintervall och på underliggande innehavs likviditet. I vissa fall kan en oplanerad realisering medföra ytterligare kostnader för kunden på grund av den alternativa placeringens villkor. Även i övrigt kan det vara högre kostnader samt högre minimiinvesteringar förknippade med alternativa placeringar än med traditionella placeringar.

Produkter som omfattas av ägar- och investeransvar

Genom den så kallade resolutionsregleringen har en ny princip tagits i bruk inom den europeiska bankregleringen: ägar- och investeransvar. Med ägaransvar avses det ansvar som ägarna för ett bolag bär för bolagets ekonomiska framgång, exempelvis vid en konkurs. Med investeransvar avses att i samband med tillräckligt stora förluster kan även bolagets borgenärer (bland annat de som investerat i bolagets masskuldebrev) helt eller delvis förlora kapitalet i sin skuldplacering.

Denna nya princip innebär att kreditinstitut och värdepappersföretag som råkar i ekonomiska svårigheter inte längre kommer att räddas med statligt kapital.

Ägaransvaret omfattar exempelvis aktier och andra egenkapitalinstrument som emitterats av ett kreditinstitut eller ett värdepappersföretag.

Skulder som omfattas av investeransvaret är exempelvis masskuldebrevslån, debenturer, olika spar- och avkastningsobligationer samt olika indexlån oberoende av om de är kapitalskyddade eller inte. Masslån som beviljats mot säkerhet är tryggade och omfattas inte av investeransvaret, förutsatt att lånebeloppet inte överstiger säkerhetens värde. Insättningar som omfattas av insättningsgarantin (upp till 100 000 euro) är tryggade.

Ägar- och investeransvaret kan också inverka på värdet på övriga investeringsprodukter, exempelvis placeringsfonder, vilka har ovan nämnda instrument som underliggande instrument. Kundmedel som en kund har överfört till kreditinstitutet eller värdepappersföretaget för att placeras vidare omfattas däremot inte av investeransvaret.

Risker med produkter som omfattas av ägar- och investeransvar

Ägaransvar enligt resolutionsregleringen medför att redan de första resolutionsåtgärderna, vilka är svårare för en investerare att förutse än konkurs, kan leda till att värdet på alla de värdepapper som räknas till kreditinstitutets eller värdepappersföretagets eget kapital nollställs och att investerarens hela ägarandel blir värdelös.

Med hjälp av investeransvaret omvandlas kreditinstitutets eller värdepappersföretagets skulder till kapital. Förfarandet motsvarar borgenärernas förluster i en situation där man hade låtit institutet gå i konkurs, eftersom skulderna skärs ned i samma prioritetsordning som vid konkurs. Det är också möjligt att förlänga tiden för återbetalningen av skulden eller att skjuta upp räntebetalningen.

Ändringar och uppdateringar

Denna information kan komma att ändras. Ändringarna kommer att finnas tillgängliga på Ålandsbankens kontor och webbsidor www.alandsbanken.fi samt kan fås från Ålandsbankens Kundservice tfn +358 (0) 204 292 910*. Ändringar och uppdateringar träder i kraft dagen efter att de har publicerats.